

Handläggare
Nicoletta Zoannos
Telefon: 0850812779

Till
Södermalms stadsdelsnämnd
25 februari 2021

Remiss av Fast omsorgskontakt i hemtjänsten, SOU 2020:70

Svar på remiss från kommunstyrelsen dnr KS 2020/1713

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Sammanfattning

Utredningen ”Fast omsorgskontakt i hemtjänsten” (SOU 2020:70) har fått i uppdrag att lämna förslag som ska regleras i lagstiftning på hur en fast omsorgskontakt kan införas i hemtjänsten, både för verksamheter i privat och offentlig regi. I utredningen lyfts även hur omsorgskontaktens arbete kan bidra till en bättre personalkontinuitet. Utredningen föreslår även vilka arbetsuppgifter som ska ingå i omsorgskontaktens roll och vilka kunskaper och kompetens en fast omsorgskontakt bör ha. Syftet med att införa en fast omsorgskontakt är att öka delaktigheten och självbestämmandet för äldre personer som har hemtjänst.

Förvaltningen är överlag positiv till förslaget och håller med utredningen om att en fast omsorgskontakt kan bidra till en ökad personalkontinuitet och en ökad trygghet och delaktighet för omsorgstagaren. Förvaltningen ser utmaningar med utredningens förslag om att den fasta omsorgskontakten ska utföra vissa medicinska uppgifter efter anvisning eller delegering från hälso- och sjukvården.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat slutbetänkandet ”Fast omsorgskontakt i hemtjänsten” (SOU 2020:70) till Södermalms stadsdelsnämnden för yttrande senast den 23 februari 2021. Förvaltningen har begärt och fått förlängd svarstid till den 26 februari.

Ärendet har även remitterats till stadsledningskontoret, äldrenämnden, Skarpnåcks och Spånga-Tensta stadsdelsnämnder.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i stadsdelsdirektörens stab och kansli i samarbete med avdelningen för äldreomsorg. Ärendet har behandlats i förvaltningsgruppen och pensionärsrådet den 15 februari och i rådet för funktionshinderfrågor den 16 februari.

Ärendet

Regeringen beslutade den 29 augusti 2019 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att införa en fast omsorgskontakt i hemtjänsten. Utredningens uppdrag är att lämna förslag på hur en fast omsorgskontakt kan införas i hemtjänsten, både för verksamheter i privat och offentlig regi. Utredningen ska även bedöma om omsorgskontaktens arbete kan bidra till en bättre personalkontinuitet. Utredningen ska också föreslå vilka arbetsuppgifter som ska ingå i omsorgskontaktens roll, och bedöma vilka kunskaper och vilken kompetens en fast omsorgskontakt bör ha. Syftet med att införa en fast omsorgskontakt är att öka delaktigheten och självbestämmandet för äldre personer som har hemtjänst.

Kartläggning av den fasta omsorgskontaktens roll

Utgångspunkten i utredningen är att den enskildes behov och önskemål av stöd och hjälp kan anpassas på ett bättre sätt med en fast omsorgskontakt. Enligt utredningen har i dag åtta av tio omsorgstagare en omsorgskontakt men vad rollen innebär i praktiken är inte känt. För att ta reda på hur utförare av hemtjänst, i både privat och offentlig regi, arbetar med fast omsorgskontakt genomförde utredningen en kartläggning i 20 kommuner. Kartläggningen visar att den fasta omsorgskontaktens roll varierar mellan de olika hemtjänstutförarna i kommunerna. I kartläggningen framkommer att omsorgskontakten hos vissa av utförarna har en begränsad roll för den äldre och utför uppgifter av mer administrativ karaktär medan omsorgskontakten hos andra utförare utför större delen av omsorgsarbetet hos "sina" omsorgstagare. Kartläggningen visar även att det finns informella omsorgskontakter hos några av utförarna, det vill säga personal som går oftare till vissa omsorgstagare än andra. I kartläggningen framkommer också exempel på hur den fasta omsorgskontakten är del av ett tvärprofessionellt team där målet är att åstadkomma god kontinuitet i såväl omsorgen som vården runt den äldre.

Förutsättningar för omsorgskontaktens arbete

Utifrån kartläggningen av den fasta omsorgskontaktens roll och övrigt bakgrundsmaterial lyfter utredningen ett antal viktiga förutsättningar för att uppnå de mervärden som är förenade med den

fasta omsorgskontaktens arbete.

– **Verksamhetens gemensamma grundsyn**

En viktig grundförutsättning är att verksamheten vilar på en gemensam grundsyn om att arbetet ska organiseras med fokus på omsorgstagarens behov och delaktighet.

– **Planering och schemaläggning av den fasta omsorgskontaktens arbete**

En annan viktig förutsättning är att verksamheten planerar och schemalägger den fasta omsorgskontaktens arbete med utgångspunkten att hen ska utföra omsorgsarbetet i så stor utsträckning som möjligt hos ”sina” omsorgstagare. Då har omsorgskontakten möjlighet att lära känna och skapa en nära och tillitsfull relation till den äldre.

– **Del av ett litet arbetslag**

Ytterligare förutsättningar är att den fasta omsorgskontakten är del av ett litet arbetslag kopplat till ett geografiskt avgränsat område vilket enligt utredningen skapar goda möjligheter att få till stånd en god personalkontinuitet. Den fasta omsorgskontakten behöver också ges tid, flexibilitet och handlingsutrymme i arbetet för att kunna justera schemat utifrån omsorgstagarens skiftande behov.

– **Relevant utbildning och erfarenhet**

Slutligen är en viktig förutsättning i allt arbete som den fasta omsorgskontakten utför är att hen har relevant utbildning och erfarenhet samt möjlighet till kompetensutveckling.

Omsorgskontaktens arbetsuppgifter

Enligt utredningen behöver de centrala arbetsuppgifterna för den fasta omsorgskontakten vara att utföra omsorgsinsatser men också medicinska uppgifter efter anvisning eller delegering från hälso- och sjukvården. Andra viktiga uppgifter är att planera och följa upp omsorgen. Det kan handla om arbetsuppgifter som att upprätta och revidera genomförandeplanen, informera och samverka med anhöriga, närstående, arbetslaget och andra aktuella yrkesgrupper som är delaktiga i den äldres vård och omsorg. Det kan också handla om att delta i uppföljningsmöten med biståndshandläggare, den samordnande individuella planeringen (SIP-möten) eller andra tvärprofessionella möten. Utredningen fastslår att det hemtjänstlandskap som den fasta omsorgskontakten arbetar i, ställer särskilda krav på kompetens för att omsorgsskapet ska kunna utföras på ett säkert och tryggt sätt. Arbetet utförs ofta

på egen hand och under tidspress hos äldre personer med omfattande, sammansatta och komplexa behov. Med utgångspunkt i arbetsuppgifternas karaktär och det givna hemtjänstlandskapet bedömer utredningen att den fasta omsorgskontaktens kompetens behöver motsvara en undersköterskas och att den behöver regleras i lag.

Utredningen föreslår lagändringar

Utredningens förslag om krav på fast omsorgskontakt i hemtjänsten förväntas bidra till förbättringar för omsorgstagaren, anhöriga och personalen. En fast omsorgskontakt som får ett utökat ansvar för planeringen och genomförande av hemtjänstinsatserna kan enligt utredningen bidra till:

- Bättre personalkontinuitet.
- Bättre samordning.
- Individanpassad omsorg och ökad delaktighet samt trygghet för den äldre.
- Bättre arbetsförhållanden för omsorgspersonalen.
- Ökad trygghet för anhöriga.
- Enhetlighet i landet gällande den fasta omsorgskontaktens arbete.

Utifrån detta föreslår utredningen att det i lag ska införas ett krav om fast omsorgskontakt. Enligt förslaget ska den fasta omsorgskontakten inneha yrkestiteln undersköterska.

Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft vid två olika tidpunkter. Lagförslaget om att en fast omsorgskontakt ska erbjudas till äldre med hemtjänst föreslås att träda i kraft den 1 januari 2022. Förslaget om att den fasta omsorgskontakten ska inneha yrkestiteln undersköterska föreslås att träda i kraft den 1 januari 2030 och det senare datumet har valts med hänsyn till att verksamheterna behöver tid för både nyrekrytering och vid behov fortbilda personalen.

Synpunkter och förslag

Förvaltningen delar utredningens uppfattning om att en fast omsorgskontakt kan bidra till en ökad personalkontinuitet och en ökad trygghet och delaktighet för omsorgstagaren. Förvaltningen ser att en fast omsorgskontakt även för anhöriga kan innebära en ökad trygghet.

kommunala hemtjänst har en ”kontaktman”. Den utsedda kontaktmannen ansvarar bland annat för att:

- Upprätta och löpande uppdatera genomförandeplanen,
- Säkerställa att kunden är tillfreds med hur hemtjänstinsatserna utförs.
- Föra löpande social dokumentation.
- Ha kontakt med anhöriga.
- Observera förändringar i hjälpbehovet och meddela till rätt instans som exempelvis arbetsledare, primärvården, biståndshandläggare.
- Säkerställa att det finns en riskanalys för arbetsmiljön hemma hos kunden.

Förvaltningen delar utredningens uppfattning om att en hög kontinuitet ger bättre förutsättningar för en god arbetsmiljö för personalen genom att arbetspassen kan planeras bättre vilket i förlängningen ger omsorgstagaren insatser med hög kvalitet. Ett väl fungerande kontaktmannaskap och hög kontinuitet är därför prioriterade områden inom Södermalms kommunala hemtjänst. Hög kontinuitet innebär är att det är samma personer som kommer till omsorgstagaren, att de dyker upp på samma tider och att hjälpen utförs på samma eller liknande sätt.

Förvaltningen ser det som positivt att flera av de arbetssätt som utredningen föreslår redan används i Södermalms kommunala hemtjänst i form av insatsen tryggt mottagande. Insatsen beviljas till personer 65 år och äldre i samband med utskrivningsplanering efter sjukhus- eller korttidsvistelse och innebär förstärkt hemtjänst av särskild personal under ett par veckor efter hemkomsten. De uppföljningar av insatsen tryggt mottagande som förvaltningen gjort visar att upplevelsen av trygghet hos den enskilde är stor och att inga återinläggningar på sjukhus har skett.

Förvaltningen ser utmaningar för hemtjänstverksamheterna utifrån utredningens förslag om att det är den fasta omsorgskontakten som i så stor utsträckning som möjligt ska utföra omsorgsarbetet hos ”sina” omsorgstagare. Det innebär enligt utredningen bland annat arbetsuppgifter av samordnande karaktär samt vissa uppgifter inom hälso- och sjukvårdens område. I dagsläget får hemtjänstutförarna ersättning efter utförd tid hos eller för brukaren. Förvaltningen kan se att med ett utökat uppdrag för den fasta omsorgskontakten kommer den utförda tiden att öka och utförarens kostnader likaså. I den kommunala hemtjänstens nuvarande organisation utför undersköterskorna främst omsorgsinsatser. Arbetsuppgifter av mer samordnande karaktär görs istället av samordnare. För att kunna

genomföra förslagen i utredningen fullt ut är en översyn av rollerna inom hemtjänsten nödvändig. För att undersköterskorna ska kunna fokusera på omsorgsarbetet fullt ut behöver serviceinsatserna delvis organiseras på annat sätt. Förvaltningen ser att en möjlig lösning skulle kunna vara att införa en ny profession i hemtjänsten, nämligen renodlade serviceassistenter. Arbetsuppgifter för en serviceassistent skulle exempelvis kunna vara städning, tvätt, inköp och mathantering.

Utredningens förslag om att den fasta omsorgskontakten ska utföra vissa arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvårdens område efter delegering ser förvaltningen som utmanande. I dagsläget ansvarar region Stockholm för hemsjukvården och flera stadsdelsförvaltningar i Stockholms stad tar inte emot delegering från primärvården. Förvaltningen ser positivt på att utredningen kanske driver på möjligheterna till en gemensam överenskommelse mellan region Stockholm och kommunerna i Stockholms län att hemsjukvården ska kommunaliseras. Förvaltningens uppfattning är att en kommunaliserad hemsjukvård skapar goda förutsättningar för en mer sammanhållen vård- och omsorg för de äldre.

Gällande utredningens förslag om att införa fast omsorgskontakt från och med den 1 januari 2022 så anser förvaltningen att tidplanen är rimlig. Södermalms kommunala hemtjänst har redan infört arbetssätt för ett väl utvecklat kontaktmannaskap och en geografisk indelning av arbetsgrupper vilket lägger en god grund till att kunna uppfylla det föreslagna kravet på fast omsorgskontakt.

Förvaltningen ser lite större utmaningar med att uppfylla det föreslagna kravet om att den fasta omsorgskontakten från den 1 januari 2030 ska inneha yrkestiteln undersköterska. En sådan omställning tar mycket tid och resurser i anspråk. Inom Södermalms kommunala hemtjänst pågår en kontinuerlig kompetensutveckling av medarbetarna och tillsvidareanställda medarbetare erbjuds återkommande grundutbildning till vårdbiträden och/eller undersköterskor. Förvaltningen har i samband med detta arbete identifierat att en del av medarbetarna av olika anledningar inte kan genomföra exempelvis en undersköterskeutbildning. Detta försvårar den omställning som krävs för att uppfylla kravet om att den fasta omsorgskontakten från den 1 januari 2030 ska inneha yrkestiteln undersköterska.

Bilagor

Fast omsorgskontakt i hemtjänsten (SOU 2020:70)

Södermalms stadsdelsförvaltning
Stadsdelsdirektörens stab och kansli

Medborgarplatsen 25
Box 4270
102 66 Stockholm
Växel 08-508-12-000
soder@stockholm.se
start.stockholm

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Ann-Christine Jenvén, Stadsdelsdirektör	2021-02-05
Odini Nzeribe, Avdelningschef	2021-02-04